

TÜRK FOLKLO ARAŞTIRMALARI

MAYIS 1967

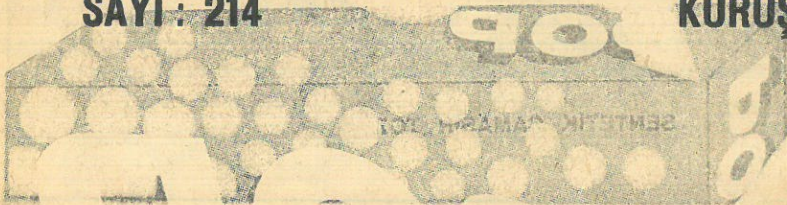
İÇİNDEKİLER:

Folklorun Konusu ve Derleme Metodu	Cahit ÖZTELLİ
Kars'ta Koçkatımı	Mustafa TURAN
Ardanuçlu Aşık Efkârî (5)	A. Emin ARSLAN
Tokat'tan Birkaç Ellişi Örneği	Hüseyin GÖRÜR
Türklerde ve Anadolu'da İkram	Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER
Doğum ve Çocuk Üstüne Gelenekler, İnançlar (2)	M. Adil ÖZDER
Turgutlu'da "Trampete Gitmek" Deyimi	Doç. Dr. Sükrü ELÇİN
Ankara Halk Oyunları Festivali	T. F. A.
Balın Şifalı Hassaları	Cemil BOYNUEĞRİ
Cehrilik Mesireşi	Hasan ÖZBAŞ
Bir Masal : Hak Almaz ile Hak Vermez	Veysel ARSEVEN

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 214

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

729

1967 YILINDA
HUZURLU GÜNLER
SİZİN OLACAKTIR

15

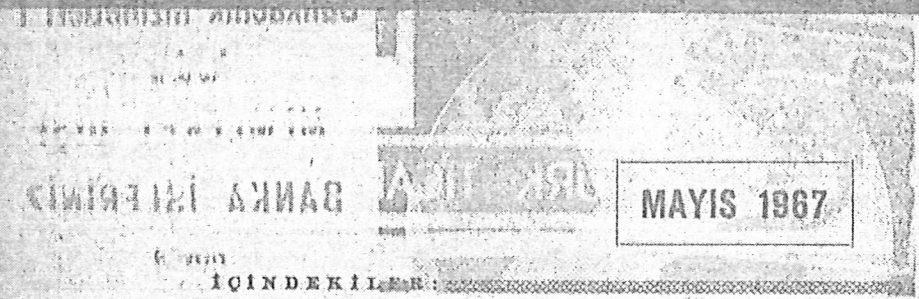
MİLYON

ZİRAAT BANKASI

(Basın : 20133 — A — 10362 — 51)

128

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

(1967)

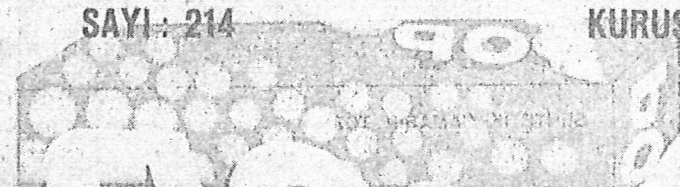
İÇİNDEKİLER:

Folklorun Konusu ve Derleme Metodu	Cahit ÖZTELLİ
Kars'ta Koçkatımı	Mustafa TURAN
Ardanuçlu Aşık Elkâri (5)	A. Emin ARSLAN
Tokat'tan Birkaç Elisti Örneği	Hüseyin GÖRÜR
Türklerde ve Anadolu'da İkram	Ord. Prof. Dr. A. Süheyl UNVER
Doğum ve Çocuk Üstüne Gelenekler, İnançlar (2)	M. Adil ÖZDER
Turgulu'da "Trampete Otirmek" Deyimi	Doc. Dr. Şükrü ELÇİN
Ankara Halk Oyunları Festivali	T. F. A.
Bahn Şifalı Hassaları	Cemil BOYNUEĞRİ
Cehennem Mestresi	Hüsnü ÖZBAŞ
Bir Masal: Halk Almaz ile Hak Vermez	Veynel ARSEVEN

TÜRK ANSİKLOPESİ — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 214

KURUS : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

129

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 214

MAYIS 1967

YIL : 18 — CİLT : 10

Folklorun Konusu ve Derleme Metodu

Yazan : Cahit ÖZTELLİ
Milli Folklor Enstitüsü Müdürü

Folklorun konusu halka ait olan her şeydir. Folklor araştırmaları kültürümüzün eskiliğini öğretir. Halkın hafızasında ve etrafında yaşayan eşya ve varlıklar maddi kültürümüzü, âdet ve gelenekler de manevî kültürümüzü ortaya koyar. Bu da yurdun her yanında kendini millet ve vatan sevgisine vermiş ülkücü kimselerin çalışmasıyla olur. Elbirliğiyle yurdun her yanının folkloru toplandıktan sonra mütehassısların yapacakları ilmi tahliller, dünya milletleri arasında Türk milletinin kültür zenginliğini ve eskiliğini ispat edecektir. Bu işi başardığımız zaman duyulan tad, en büyük vatan hizmeti değerini taşır. Ayrıca, folklor çalışmaları yapanlar halkımızı daha yakından tanımak fırsatını elde etmiş olurlar. Böylece halka ve yurda daha yararlı olmanın ve yeni medenî yollarını bulurlar. Bir toplumu içinden tanımadan ona hizmetin tam olamayacağı herkesçe bilinen bir gerçektir.

NASIL ÇALIŞILACAK :

Folkloreu iki türlü çalışır. Birincisi, bizzat kendisinin görerek şahit olduğu âdet, merasim v.s., ikincisi başkalarını dinleyerek ve sorarak elde edeceği bilgilerdir. Bunun en iyisi görerek çalışmaktır.

Bunun için doğacak fırsatlardan istifade edilmelidir. Meselâ bir düğün, bir doğum olayı, her iki yolla da çalışılarak is-

tenilen bilgiyi elde etmeye elverişlidir. Parça parça elde edilecek bilgiler muntazam bir deftere not edilir, sonra sıraya konur. Bu çalışma yapılırken en küçük ve önemsiz gibi görünen bilgiler de ihmal edilmemelidir. Bazan pek önemsiz görülen bir âdet onbinlerce yıl önce dedelerimizin yaşayışını meydana çıkarmaya yarar. Âdet ve merasimlerin adlarını, tâbirlerini de yazmalıdır. Çocuğa ad verme, düğün, nişanlama, Hızırilyas, vesaire gibi merasime ait adlar, tâbirler, ifadeler kaydedilir. Derleyici merasimin nasıl yapıldığını anlatmaktan çok, meselâ sağdıç, kına gecesi, saç, alay, gerdek, düğün tıraşı, gündüz düğünü, ödül, dünür, gerdek, görümce gibi kelimeler üzerinde de durmalıdır. Dinlenecek kimselerin köyün veya kasabanın yerlisi ve yeni medenî şartlarla en az ilgili bulunanlardan olması gereklidir. Aksi haldе başka yerin âdeti o köyünki hattâ milletinki ile karışmış olacağından bir şeye yaramaz. Bu cihete bilhassa dikkat edilmelidir. Mühlüm ve değerli olan, derleyicinin özel görüş ve ifadeleri değil, bu konularda halkın ne düşündüğünü, ne bildiği ve bunları nasıl ifade ettiğidir.

Gelenekler gibi, halk el sanatları da aynı metoda göre tesbit edilmelidir. Bu bilgiler kimden, nerede alınmışsa, yaşları ve yer-

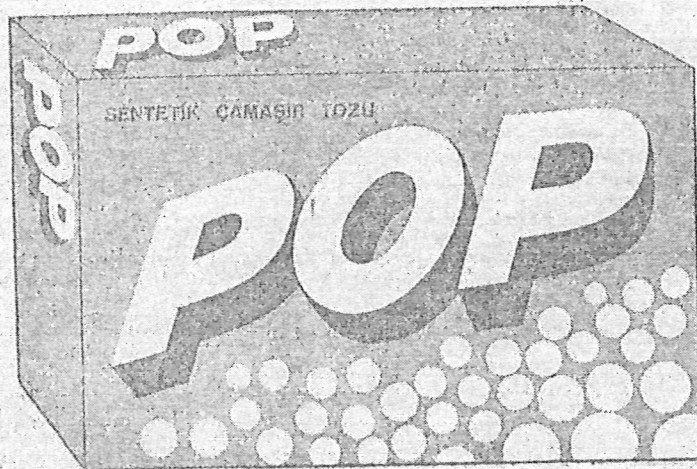
Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 52)

130

(Yeni Ajans : 2991 — 53)

leri ve onlar da bunu kimden ne zaman öğrenmişse onlar da not edilmelidir.

FOLKLORUN KONULARI

I

ÇEVREYE DAİR

1 — Köy veya kasabanın adı (bununla beraber bazı semtlerin, yerlerin, mevkilerin adları, dağ, dere gibi coğrafi yerlerin niçin bu adları aldıkları hakkında söylenen hurafeler, efsaneler.)

2 — Köy veya kasabanın tarihi (Halkın buraya ne zaman ve nereden geldiği, köyün yapılışı, geçirdiği devreler, bunlara ait rivayetler ve bunun gibi halk arasındaki rivayetler.)

3 — Köy veya kasabanın tarihi, eski eserleri (adları, dini, tarihi olanlar, bunların kimlerden kaldığı hakkında söylenilenler, mümkünse fotoğrafları.)

4 — Köy veya kasabanın ziyaret yerleri (yaturlar, mesireler, ziyaret ve eğlence yerleri, zamanları, bunlara dair söylenenler.)

5 — Tarlalar ve hayvanlar (ekin zamanı, ziraata ait bilgiler ehil ve av hayvanları hakkında bilgiler.)

II

ESYAYA DAİR

1 — Mobilya ve yaygıya ait eşya (adları, kullanılış sebepleri, vesaire). Ayrıca el sanatları, tahta ve toprak eşyaları, büyüklelerin ve küçüklerin çaldığı çalgı âletleri. Neden ve nasıl yapıldıkları. Dokuma ve önya işleri.

2 — Kap - kacak, eşya (adları, her biri hakkında söylenen anahetler.)

3 — Giyim, kuşan, iç - dış çamaşır, el işleri.

III

GELENEKLER

1 — Bir gencin hayatından mühtelif devreler (bölge erme, evlenme, kemale erme, gibi zamanlara ait âdetler, merasim, âyinler, dayandıkları efsaneler...)

2 — Nişana ait merasimler (nişan merasimi, kız seçilirken neler dikkat edilir, nişan müddeti, vesaire.)

3 — Düğünler (düğün zamanları, düğün âdetleri, bir düğünün başlamasıyla bitinceye kadar yapılan bütün merasimler, merasimlerde söylenen türküler, öyunlar ve eğlence tarzları.)

4 — Alle çevresi (akrabâ telâküsü, kly-

re, kan kardeşi, ahretlik, anne ve baba tarafları, akrabaların münasebeti vesaireler.)

5 — Cenaze âdetleri (ölünün kaldırılıp gömülmesi ile ilgili âdetler ve merasimler.)

6 — Çalışma hayatında elbirliği (keşik, imece, v.s.).

7 — Mevsimlik törenler (Koçkatımı, sergi, bağbozumu, yayla törenleri).

IV

İNANISLARLA İLGİLİ ADETLER

1 — Sıhhat hakkında inanışlar (Sıhhatin sebebi, dualar, sıhhati temin eden ameli çareler, sıhhat hakkında inanışlar ve sihirler...)

2 — Hastalık hakkında inanışlar (hastalığın sebebi, ölüm ve büyü, ölümün önüne geçmek çareleri, kadın, erkek ve çocukların nereye gömüldüğü, kadın ve erkek mezarlarına ne gibi âlâmetler konduğu, ölü çıkan evlerin özelliği, ölü başında ağlamalar, ağtılar, yas tutma ve söylenen âğtılar.)

3 — Çocuğa ait inanışlar (çocuk doğmadan önce cinsiyetinin anlaşılması, yüz benzemelerinin sebebi, ad verme hakkının kimde ait olduğu, ad verme zamanı, kulafa ezan okuma, gibi gelenekler, lohusa hastalıkları, alkalin, çocuk hastalıkları, bunları önlemek için yapılanlar, yürümiyen konuşmayan çocuklara neler yapılır.)

4 — Uğursuzluklar (su, tursu, sirke vesaire gibi şeylerin akşamdan sonra dışarıya verilmesi, Salı Cuma gibi günlerde çalışılmaması, bazı hayvanların ölüsünden manâlar çıkarılması gibi uğursuz sayılmaları.)

5 — Türülü tablât olaylarının izahı (Kuraklık, zelzele, yıldırım, yıldız alması v.s.).

BİLGİYE DAİR

1 — Tecrübeye dayanan inanışlar (göz ovalamak, ağaç yapıklarından mevsimin durumunu anlamak, kırık çanak işleriyle uğraşmak, kuşların gelişinden, manâlar çıkarmak, bulut biçiminden havanın nasıl olacağını anlamak gibi şeyler.)

2 — Sihir ve hurafelere ait inanışlar (üzzerlik, boncuk, hayvan dişi gelinin ayağına basmak, çatıya boynuz veya kaptı üstüne hayvan başı asmak, ocağın üstüne kurt başı asmak, hastaları tedavi eden ocağın

İncelemeler :

Kars'ta Koçkatımı

Yazan : Mustafa TURAN

Kars yöresinin en eski geleneklerinden biri de koçkatımıdır. Koçkatımı günü mahallin yakınında da önemli yer tutmuştur. Çobanlar, yamaşmalar ona göre tasap yılm konuşur ve anlaşılır. Kafs ve Kağızman yörelerinde ekin ayının son haftası ile kasım ayının ilk haftası koçkatım günleri olarak tanınır. Daha yayla yerlerde koyunculuk yapanlar, koçları katıp koyunun ilkbaharı otlağa çıkmadan doğmasını hesaba katarlar. Gün olarak cuma ve pazartesiğin hayrılı olduğu günâ inanılmıştır.

Katım günü yaklaştıkça koç sahiplerinde de bazı hazırlıklar başlar. Koçları süslemek için yalvar, koyunları süslemek için de boyalar alınır. Evin kızı gelini koçbezeği denilen renkli örgü ve süsleri hazırlamaya başlamış olurlar. Koçların boynuzlarına ve boynuna takılacak meyvaları iplere derzler.

Köyde pigârlar (bir sürüyü meydana getirmek için birleşen koyun sahipleri) toplanıp koç katımı

lar, cinler ve bunların cinsleri, v.s.)

3 — Dünya ve kâinat oluşu, yer - gök, yeraltı gök katları, gök cisimleri v.s.)

4 — İnsanlık tarihi (İnsanların yaratılışı, milletler ve ilgilileri.)

5 — Ruh...

VI

EDEBİYATA AIT BİLGİLER

1 — Ata sözleri,
2 — Ninniler, âğtılar,
3 — Türküler, destanlar,
4 — Bilmeçeler,
5 — Tekerlemeler,
6 — Masallar (cin, peri, insan ile ilgili

mi ve o yılki sürü idaresini konuşur, anlaşılır. Köy genellikle bir mahalde koç katmaya karar verir. O gün koyun sahipleri pişirdikleri yemekleri, süsledikleri koçları sabahın erkeninde katım yerine götürürler.

Koçlar götürülürken basımınanışları da yerine getirilmesine son derece önem kat edilir. Koçlar evden çıkarılmadan önce, koçları kekek çözüldürülürse o yıl doğacak kuzuların herkes tarafından bilinmesi ve işlenmesi için dayatılır.

Kars'ta koçla ilgili bazı atasözleri şunlardır :
1 — Allah kolik (boynuzsuz) koçun hakkını geveye kadın çıkarsa, o yılın kuzuularının yol üzerine çökmesi kimsenin cinsiyetine göre doğacağına inanılır (küzular için komda Sürüye ilk katılan koç siyahı koyunla ilgilenirse, o göz/bölüm karşılıklı kul yaz koyunla ilgilenirse erkek olur.)
2 — İki koçbaşı bir kağır geçer. Yolda gebede kanda kaynamaz.
3 — Koçu olan kurban yunların ekseriyetle kız keser.
4 — Koçun kuyruğu koğacağına inanılır.
5 — Koçun kuyruğu koğacağına inanılır.

Koçkatım günü, köyün en neşeli günlerinden biridir. Katım için koçları götürülenler şifâh atma, oyun oynamayı, tekbir getirme ve türkî söyleme gibi töreleri de yerine getirirler.

7 — Eski ve yeni halk şairlerine ait her türlü şiiirler ve bunların şiirlerini yazdıkları defter varsa toplannması,
8 — Fıkralar,
9 — Şakalar,
10 — Argo.

Not : Ağzından yazılan bu halk edebiyatı mahsulleri, söyleyenin şivesi muhafaza edilerek olduğu gibi tesbit edilmelidir. Bugün için sözlüklerde bulunmayan ve herkes tarafından bilinmeyen sözler geçerse bunların manalarını () içinde göstermelidir.

Ardanuçlu Aşık Efkârî

V

Yazan : A. Emin ARSLAN

Aşık Efkârî (sol baştaki), Konya'da yapılan "Aşıklar Bayramı"nda

Böylece iki sevgilli birbirlerine kavuşturulur. Murat alıp murat verirler. Bu vesileyle sevgilisine söylediği şiirlerden birkaçını aynen veriyoruz.

I

Yavrı ceylân gibi çıktım karşıma
Kara gözlüm... Bakışını sevdiğim.
Hayran oldum baka kaldım peşine
Yürüdükçe akışını sevdiğim.

Siyah saçlar ak gerdanda dem çalar
Özendikçe dallarını peçeler
Kâküllerin al yanağın peçeler
Gül göğsünün nakışını sevdiğim.

Kızarmış yanaklar olmuş al gibi
Oğul arıdaki taze bal gibi
Henüz açılmamış gonca gül gibi
Miski anber kokuşunu sevdiğim.

EFKÂRÎ'yim yandırm seni görünce
Seni meth eylerim ey güllü gonca
Endam servi boyun uzun, bel ince
İnce kemer takışını sevdiğim.

II

Ey Yusufî Züleyhânın varisi
Bağ-ı İrem Gülistan'dan mı geldin?
Kaşların Arabî, gözler Farisî
Güzelim sen Hindistan'dan mı geldin?

Seni ben sevmişim ey güllü gonca
Ben de mata kaldım seni görünce
Aşık oldum defterine girince
Yoksa şarkî Gürcistan'dan mı geldin?

Aşıkın olanda AŞIK EFKÂRÎ
Seni bana takdim etti bir peri
Soramadım hayran oldum diyarı
Kazandan mı, Dağıstan'dan mı geldin?

III

Aç yüzün cemalin görem
Beni aşka salan yarım
Bu gece hiç unutulmaz
Dünya sonu yalan yarım.

Kara göz istemez sürme
Bundan ilerisin sorma
El çatıp karşımda durma
Bu aşk ile dolan yarım.

Sen hangi bağın fidanı
EFKÂRÎ'nin can mîdeni
Yoluna can sarfedeni
Bu bir kısmet bulan yarım.

IV

Takmış süngüsünü çekmiş kılıcım
Dokunsam canımı yakar perçemin
Kaşın gözüm olmuş ona yardımcı
Beni sevdalara sokar perçemin.

Sözlerin şekerdir balı n'eyliyem
Benler sıralanmış halı n'eyliyem
Dikenden yetişen güllü n'eyliyem
Miski anber gibi kokar perçemin.
Beni yakar başkasına sura yok
Benim gibi hiç kimsede yara yok
Yakalandık kurtuluşa çare yok
Canım pençesine takar perçemin.
Bu sinemde baki kalır izlerin
Onbeş günlük aya benzer yüzlerin
Yay çeker kaşların, kara gözlerin
AŞIK EFKÂRÎ'yi yakar perçemin.

V

Yârim buyurdu odaya
Aşıkma baktı geldi
Kınalamış ellerini
Altın kemer taktı geldi.
Valasın nazı ile açar
Zülüflerin yana saçar
Yâr utanır benden kaçar
Yine canım yaktı geldi.

EFKÂRÎ aşıkın senin,
Taze güllümsün sen benim
Elin öpem yengesinin
İzin verim vakti geldi.

VI

Sinem bağdır canan oldu bağbancı
Günde beşyüz defa girer talar yâr
Kaşları yay çeker gözleri avcı
Kırpıkların bu sineme salar yâr.
Geze geze bu sinemde yol etti
Bazen vîran etti bazen gül etti
Beni saz elimde bir bülbül etti
Ben öttükçe bin naz ile güler yâr

Sensiz dünyayı ben n'edem sevdiğim
Bağ İrem'den güllü fidanım sevdiğim
.....
EFKÂRÎ'den başka neyi diler yâr.

VII

Güzelim bana traktan
Bakar nazları nazlam
Beni aşkın şrakema
Yakar nazları nazlamı.
Al giyinmiş al üstüne
Beyaz yaşmak hal üstüne
İnce kemer bel üstüne
Sıkar nazları nazlamı.

Mailim şakı dillere
Bülbülüm gonca güllere
Altın bilezik kollara
Takar nazları nazlamı.

VIII

Sevdiğim seni gördüm görelti
Çıkıyor hatırdan kara gözlerin
Öyle kıya kıya baktın yüzüme
Açtı bu sinemde yara gözlerin.

Lâyk mıdır beni dertli bıraksan
Ben yannmış kılımu yaktıkça yaksan
Günde yâr yüzüme bir defa baksan
Bulur her derdime çare gözlerin

Seni bana takdim etti bir peri
Sönu nasip etti Cenab-ı Bâri
Sana yâr demişti AŞIK EFKÂRÎ
Değişmem dünyalık vara gözlerin.

IX

Güzel etme bu dertlere
Salma beni ağlatırsın
Benden uzak olan yerde
Kalma, beni ağlatırsın.

Eski hâllerim sayıpta
Canan canıma kıyıpta
Aşıkım yandı deyipta
Gülme, beni ağlatırsın.

El uzattım bâdesine
Dayanılmaz edasına
Sen de aşkın sevdasına
Solma, beni ağlatırsın.

Yanıyor aşkın EFKÂR
Alınmıyor senden şikâr
Sevdiğim bana intizar
Kılma beni ağlatırsın.

X

Güzellerde benlik hiç eksik olmaz
Gençliğine kurulursun sevdiğim
Geçer bu güzellik sana da kalmaz
Hayatına darılırsın sevdiğim.

Bu gelen günlerin bazıı kıstır,
Zevk ile safası hayâldir, düştür
Hayat yaylasının yolu yokuştur
Yürüdükçe yorulursun sevdiğim.

Arar her çiçekte bal bulamamın
Uçar konacak dal bulamamın
Derlemek istesen gül bulamamın
Bir dükene sarılırsın sevdiğim.

AŞIK EFKÂRÎ'ye sen olma asi
Beni söyletiyor aşkın hülyası
Sende olsa bu aşkının zerresi
Benim gibi kırılırsın sevdiğim.

(Devam edecek)

Tokat'tan Birkaç Elişi Örneği

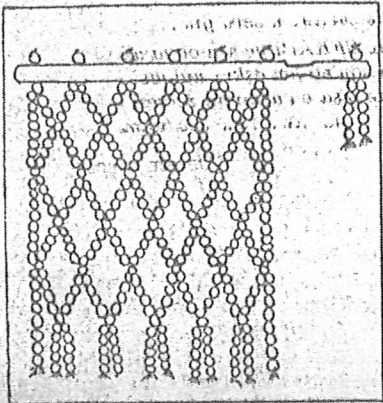
Yazan : Hüseyin GÖRÜR

Türk Folklor Kurumu Derleme ve
Araştırma Gurubu Üyesi

Odaba (Sevindik) Tokat'a birbuçuk saat mesafede olup 40 - 50 hanelik küçük bir köydür. Oldukça düz bir arazi üzerinde kurulmuş olan bu köy tarih bakımından oldukça eskidir. Köy halkı çerkes asıllıdır.

İlkbahar ve yaz mevsimi faaliyetlerin en ağır olduğu devrelerdir. Ekin ekme, biçme, biçilen ekini harmanlamak, kişlik odunu tedarik etmek, biriken gübreyi tarlaya çekmek, nadasa bırakılacak tarlayı sürmek, ekilecek ekini ekme ve ev temizliğinde kullanılan beyaz toprağı çamurluktan çekmek hep birbirini takip eden faaliyetlerdir. Bütün bu faaliyetler bitip de çamurluktan çekilen beyaz toprakla evleri bembeyaz sıvadıktan sonra köyün işi hemen hemen bitmiştir.

Sonbahar düğün mevsimidir. Kız verenler, oğlan everenler hep bu mevsimi seçerler. Bu mevsimin seçilmesinin sebebi işlerin daha toplanmış ve harman mahsulünün anbarlanmış olmasıdır. Sonbaharda genç kızlarda keşif bir faaliyet başlar. Şayet bir düğüne davet edilirlse mahçup olmamak için hep hazırlanırlar. Bütün hünnerlerini ortaya koyarak allı morlu mendiller işlerler, bayraklar hazırlarlar. Bay-

Resim : 1

rak ya fındıktan yapılır yahutta kırmızı bezden olur. Önce fındık bayraktan başlamak üzere bayrakların yapılışını, düğüne gidış ve dönüşü hep birlikte izlielim :

FINDIK BAYRAK :

Harman sonu fındık toplamaya çıkmak köyde bir gelenektir. Guruplar halinde gençler, çocuklar fındıklık yoluna koyulurlar. Fındıklık köyü çevirmiş bir haldedir... Toplanan fındıklar iyice ayıklanır. Fındığın uç ve baş kısımları çakıyla kesilir. Ve bu iki uç delinir. Delinmiş fındıklar bol güneş gören bir yere serilerek güneşlendirilir. Fındıklar burada hem kurtur, hem de kızarırlar. Daldan toplanan fındık açık renklidir. Bol güneşte kurumayan fındıklar kararır.

Delinmiş ve kurutulmuş fındıklar özel surette hazırlanan bir çubuğa (Resim : 1 de görüldüğü gibi) dizilirler. Çubuğun üzeri renkli bezden dikilmiş bir kılıfla kaplıdır. Çubuğun uzunluğu standart değildir çeşitli büyüklüklerde olabilir. Tabii bu çubuğun uzunluğuyla orantılı olarak üzerindeki delik sayısı ve bayrağın büyüklüğü değişecektir.

Arşivimizdeki bir bayrak, 45 x 45 ebadındadır. Çubuk üzerinde altı, bir de sap kısmında olmak üzere yedi delik vardır. Çubuğun üstüne bu deliklerin karşısına gelmek üzere birer fındık yerleştirilmiştir. Fındıkların üzerinde renkli bezlerden kesilmiş parçalar takılıdır. Çubuğun alt kısmında her sırada dört fındık vardır. Beşinci fındık her iki sırada müşterektir. Kenarlarda ise sekizer fındığın teşkil ettiği üç dizi alt alta sıralanmıştır. Bayrağın uç kısmında iki baştakilerin sekizer, diğerlerinin beşer fındıktan meydana gelen püskülleri vardır. Beşer fındıklık püsküller her uca çifttir. Çubuğun sap kısmının altına rastlayan yerde beşer fındıklık iki dizi, püskül şeklinde sarkmaktadır. En uç kısımlarda fındıklardan sonra renkli bezlerden kesilmiş parçalar takılıdır,

Hak Almaz ile Hak Vermez

Derleyen : Veysel ARSEVEN

Geçmiş zamanların birinde, bir hak almaz ile bir de hak vermez adında iki arkadaş varmış. Hak vermez fakir ve çok çocuklu, hak almaz ise bir karı koca ve oldukça da zenginmişler.

Günlüğüden bir gün ikisinin de evlerinde unları kalmamış. Beraberçe değirmene giderek un öğütmeyi kararlaştırmışlar. Her ikisi de buğdayları eşeklerine yükliyerek değirmenin yolunu tutmuşlar. Bir ara acıkmışlar.

— Ne pirişelim arkadaş, diye biri sormuş. Öteki de :

— Birer miktar un koyalım, ekme yapalım, diye cevap vermiş. Çok çocuklu olan hak vermez :

— Arkadaş, benim kalabalığım çoktur. Sen ise bir karıkocasın. Onun için çok kat, ben az katayım, sana üç para borçlu kalayım, demiş. Hak almaz da :

— Peki, öyle olsun, diye cevap vermiş. Birlikte ekme yapıp yemişler. Buğdaylarını öğütüp evlerine dönünce, hak almaz, hak vermeze :

— Arkadaş, benim üç parayı, hangi gün vereceksin diye sorar. Hak vermez de :

— On gün olur, on birinci gün gel, üç parayı al. O güne kadar kazanırım, der.

Hak almaz, her sabah, hak vermezın kapısının önüne gelir, bir taş atar, alacağını hatırlatır. Hak vermez de, her sabah taşın kapısına, "çal" diye çarpmasını duyar, gene de çalışmaya gitmezmiş. Böyle böyle on gün geçmiş. Hak vermez, durumu karına açar, hem fikrini almak,

hem de onunla dâğıklı düğüştü olmak ister.

— Karı, der. Benim bu adama üç para borcum var. Gün geldi. Yarın vermeliyim gerek; öysa param da yok. Ne yapmalıyım dersin? diye sorar. Karısı :

— Mademki üç para borcun varmış, on gündür niye evde kaldın, gidip çalışamaz mıydın? Hak vermez karısına :

— Karı, öyle sözlerin artık vakti geçti. Yarın bu adam bizden para isteyecek. Bak ben sana ne diyeceğim. Yarın, hak almaz, on birinci taş vurup, içeriye girince, sen de ne yapacağını biliyor musun?. "Ey vah, mahvoldum kocam öldü... şimdi benim çocuklarımı kim besleyecek" diye bir şamaşa koparırın ve benim yüzüme bir tülbent ör-

tersin. Ben de dösekte, tül-
benin altında, sessiz sedasız
ölü gibi yatarım. Hak almaz
içeriye girer, bakar ki adam
gerçekten ölmüş, yüzüne tül-
bent örtülmüş, ses yok, seda
yok: "Artık ölmüş adamın
nesni alacağım" diyerek çı-
kar gider, biz de üç paralık
borçtan kurtuluruz, der.

Gerçekten de, on birinci
gün, hak almaz, kapağa vu-
rur, içeriye girer. Hak verme-
zin halini görünce :

— Eh, başımız sağ olsun.
Ben gidip komşulara haber
vereyim, gelip yardım etsin-
ler. Ben de para bulayım kefe-
nini alalım, saralım, kaldıra-
lım, diyerek hak vermez
karısını teselli eder ve çıkar
gider. Gelenler, hak vermez
yıklarlar, kefene sararlar ve
götürürler. Fakat o günde i-
nanışlarına göre, ölüyü he-
men görmeyizler, iki gözlü bir
mağaraya götürürler, yeni ö-
lüyü dış mağaraya, ölü kuru-
duktan sonra da, iç mağara-
ya koyarlarmış.

Hak vermez, dış mağara-
ya konulduktan sonra, halk
evlerine dönmüş ama, hak al-
maz, alacağı olan üç paraya
bir türlü alından çıkarmadı.
İç için, düşünür taşınır, gece
vakti hak vermez kefenini
soymaya, bunu satıp üç para-
sını kazanmaya karar verir.
Akşam olunca, kimseye gözlük-
meden mağaraya gider, kuru
kemiklerin bulunduğu göze
girer, başlar beklemeye. Bi-
raz sonra, kalabalık bir eşki-
ya güruhu, çaldıkları mallar-
la birlikte mağaraya girer,
yaktıkları mumun ışığında :

— Su senin, bu benim... di-
yerekten başlarlar malları
bölüşmeye. Kala, kala, orta-
lıkta eğri bir kılıç kalır. Çete
başı: "Bunu kime verelim"
deyince, işlerinden biri :

— Arkadaşlar, benim silâ-
hım yok, hepinizin rızası ile
bu kılıç ta benim olsun der.
Öte yanda, kılıca göz koyan-
lardan biri :

— Şaşkaloz herif, kılıç kul-
lanmasını sen ne bilirsin, di-
ye atılır. Çete başı :

— Gürültü yok, diye haykı-
rır. Kılıcı kim hak ederse o-
nun olur. Bugün getirilen ye-
ni ölüyü bir vuruşa, kim or-
tasından ikiye bölerse, kılıç
onun olur, der. Tetikte duran
ikinci istekli sıçrar, kılıcı ka-
par, "destur" diyerek kaldir-
rir. Tam bu sırada, işin şaka
götürür tarafı kalmadığını
anlayan ve halâ kefenin altın-
da yatmakta olan hak ver-
mez, ellerini şaklatarak :

— Ölüler... Ölüler... İmda.

aaat! diye bağırınca, hak al-
maz da içerde iki elini birbi-
rine vurarak :

— Geliyoruz babam.. geli-
yoruz, diye haykırır. Sözleri
mağaranın içinde birkaç kere
yankılanır. Neye uğradıkları-
nı şaşırın ve korkudan ödleri
kopan hırsızlar, her şeylerini
bırakıp kaçarlar.

Hırsızların gittiğini anla-
yınca, evlerine dönen hak
vermez ile hak almaz, o gün-
den sonra zengin bir hayat
yaşamışlar.

Anlatının adı : Hacı Meh-
met Altuğ, Yaşı: 54, Nereli
olduğu: Kırşehirli, Derlendi-
ği tarih: 13. 1. 1954, Ne su-
retle alındığı: Tarhan Özgök-
men'in aracılığı ile.

1967 Yılı'nın
ilk çekilişinde

BİR DEFADA
2
MİLYON
LİRA

LÜKS APARTMAN DAİRELERİ
ÇOK ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ

Apartman daireleri, kaliteli malzeme
kullanılarak, en temiz işçilikte özel
avretle inşa edilmiş kaloriferli parke
ve mermer döşemeli tam konforlu
ideal birer aile yuvasıdır.

Paranız güven, yuvanızda huzur

AKBANK

(Ünvanlık : 7972 — 59)

damliya
damliya
göl olur

TASARRUFLARINIZI EN VERİMLİ ŞEKİLDE DEĞERLENDİREN BANKA

TÜRKİYE **₺** BANKASI

PARANIZIN... İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİDİR

(Folklor : 60)

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR

Genel Müdürük:

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

(Basın : 14390 - 61)

Yıllık aboneli : 12,
altı aylık aboneli : 6
İradır.
Yurd dışı senelik abone :
\$ 3, 5 1

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı :
HALK MATBAASI
İstanbul

Sahibi : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fillen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray - İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

Mobil takdim eder

BÜYÜK YAĞ

Mobil Super

SERVİSTE İLK HAKİKİ
10W/40 MOTOR YAĞI

(Folklor : 62)

Yılın İkramesi

Istanbul ATAKÖY'DE 24 APARTMAN DAİRESİ

ve
Zengin Para
İkramesi

Ceman:

2,5

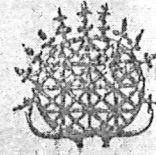
milyon

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

(Basın : 10589 - A - 20133 - 03)

142

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

HAZİRAN 1967

İÇİNDEKİLER :

- Turizm Yılı ve Folklor İhsan HİNÇER
Türkiye Senlik ve Anma Günleri Yıllık Takvimi T.F.A.
Elâzığ'da Elkarısı İnanması MİTHAT YILMAZ
Erzurum Bilmecelei Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Folklorelarımız : Enver Behnan Şapolyo Bora HİNÇER
Sıde'de Türk Usulü Evlenme Aziz HALKAPINAR
Bey Bögrek'in Konya Varyantı Bilgin ÖGÜTVERİCİ
Posufl'ta Glyim, Çalgı, Oyun ve Düğün Cemender ARSLANOĞLU
Gülne'dan Derlenen Ninniler Gündüz ARTAN
Tacik Atasözleri Üzerine Yayınlar N. BASCHMAKOFF - M. UYGUNER
Mahmut Kemal Yanbeğ'in İçin Ord. Prof. Z. Fahri FİNDİKOĞLU
Babam Mahmut Kemal Yanbeğ'in Biyografisi Sevinç YANBEĞ
Yusuflü Doğum - Çocuk Üstüne Gelenekler İnanışlar M. Adil ÖZDER
Türkülli Aşk Ali Hikâyesi Sadık Yaver ATAMAN
Harpur'ta Düğüne Davet ve Kına Gecesi (8) İshak SUNGUROĞLU
Kırşehir'den Masallar : Çoban Çocuk Veysel ARSEVEN
Aym Olayları : Ahmet Borekci'nin Konserleri - Robert Kolef'in Kültür
Haftası - Öztelli'nin Konferansı

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 215

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR KEZ ÇIKARILAN TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

